

THE
NIGHT SEDER
BAIS MEDRASH
TAILORED TO FIT YOUR SCHEDULE AND YOUR NEEDS

Week 6

שומרים

טור חו"מ רצ"ב ז'

טור חו"מ רצ"ד

טור חו"מ ש"א

לז"נ ר' שמואל-ל יוסף בן ר' מרדכי אהרן ע"ה

לז"נ שלום פנחס בן מרדכי א-ליעזר ע"ה

לז"נ ויצה בת ר' שמואל-ל זאב ע"ה
לז"נ לוי בן דוד שלמה
לז"נ שמואל-ל זאב בן לוי

A program funded solely by the Night Seder Bais Medrash
Please contact us for sponsorship opportunities

חילוק בין שומר שזכר מרובה וזין שומר שזכר ששכרו מועט והראב"ד מירך דהנחת שימוש דהכא גריעה מהנחת שימוש של דמי אצדה לפי שירא לשלוח זתן יד לקנות זתן קסורה שמה יבא המפקיד לתנוע פקדונו אצל דמי אצדה יודע שיטהה אללו ימים רבים עכ"ל: וע"ז הא דהלכתא כרז נחמן כחז הר"ף (כד): והני מיילי היכא דאבדו ועדיין לא אישתמש זכו אלל אס אישתמש זכו הוה ליה הלוואה גביה וקמו ליה זרשותיה ולי אימניסו אימניסו ליה וזתא אפילו רב נחמן מודה וכן כתב רבינו האי גאון ז"ל עכ"ל. וכתב הר"ש על זה (שם) לרין פירוש לדבריו מה הוצרך להשמיענו ראה מן הגאון שאס נשתמש זכס שחייב באחריותו ונריך לומר דבעי למימר לבן אחר שנשתמש זכס

מעותיו מותר לו להשתמש בהן לפיכך נעשה עליהם שומר שכר וחייב בגנבה ואבדה אפילו קודם שנשתמש בהן ואם נאנסו פטור ואם כבר נשתמש בהן חייב גם באונסין אפילו אחר שהחזירן למקומם עד שיחזירם לבעליהם. היו המעות חתומין או קשורין קשר משונה לא ישתמש בהן לפיכך אינו חייב באחריותן. הופקדו אצל בעל הבית אפילו אינן לזן חתומין לא ישתמש בהן לפיכך אינו חייב באחריותן ורבינו תם כתב שאפילו בעל הבית אם רוב עסקיו ברבית דינו כשולחני לפי שצריך תמיד למעות:

באחריותן, החנוני כבעל הבית דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר כשולחני. וידוע דהלכה כרבי יהודה לזן ולפיכך כתב רבינו נחמל דינים אללו היה הנפקד שולחני או חנוני והופקד אללו מעומ וכו': וכו"ש בשם רבינו תם אפילו בע"ז הבית אם רוב עסקיו ברבית דינו כשולחני וכו'. כן כתב הר"ש עפרק הזהב (סי' יג) זכס רבינו חס. ח"ל המרדכי זקוף פרק המפקיד (סי' רנה) זמן הזה שאין לנו שדות ועסקינו נמעות אין דין הנפקד כבעל הבית אללא כחנוני ודוקא נמפקיד מעומ ממש אלל המפקיד נסכא כסף אין דרך להוציא כל כך מיהו י"ל דהכל לפי הענין עכ"ל (ג): [ב] כתב הרשב"א (ש"ס סי' ס"א סי' פמקלמ) לטן שאלת ראוון הפקיד מעומ לשמעון ונתעסק זכס והריות לאמר זמן האור קלמ

והחזירם למקומם דמדינא לא בעי דעת בעלים אפילו לרבי עקיבא כיון דזרשות שלח זכס יד אפילו הכי חייב באחריותן כיון שכבר נהנה מהם ועוד מנפה ליהנות אס חוזמן לו קסורה וקצרה נכונה היא עכ"ל: [א] כתב מהר"ק זשורט קנ"ה כי אמרינן זתהיא הנאה דאי מתרמי ליה זינא וכו' אין חילוק בין מקוס שהתגרס מנייס לנייס מנייס וכן אין חילוק בין עשיר שאינו לרין לאלו המעות לעני (ב): כתב רבינו ירוחם נתיב (ו') [ל'] חלק א' (פג.) אינו נעשה שומר שכר זתנאי לזן ואפילו היה צענין שיוכל להשתמש נמעות שהפקיד אללו אינו נעשה זכסיל זה שומר שכר אללא אס כן עשה זתנאי עמו שימן לו שכר עד כאן לשונו ודברי תימה הם וז"ע לה: וכו"ש רבינו הופקדו אצל בע"ז הבית אפילו אינן חתומים לא ישתמש בהן לפיכך אינו חייב באחריותן. שם נמשנה הנוכח אלל בעל הבית בין כך ובין כך לא ישתמש זתן לפיכך אס אבדו אינו חייב

ממה מן שהריות לצעליו וחזר ונתעסק זתמא שנשאר זידו לימים זא ראוון להוציא מיד שמעון הפקדון ומה שהריות ז ונתפסרו שימן לו קלמ מהריות ונשבע שיפרענו לזמן פלוני ואחר כך לא קיים השבעה וטען שהוא לעזמו היה מתעסק ונעשו מלוה אללו יש זתמא משום רבית והיו ליה כנשבע לצעל אס המלוה: תשובה אס הפקידס אללו זתורת עסק קתס עסקא פלגא מלוה ופלגא פקדון מאן וטול המתעסק תרי תלמי זאגר ופלגא זתפסק. ואס לא מתקס לו אללא להתעסק ז ו לזורך צעל הפקדון זתמא אס הריות [הריות] לצעל המעות ואס הפקידו הפקידו לו. אלל אס הפקיד זידו קתס אין הנפקד רשאי ליגע זתן כמו ששינוי אלל בעל הבית בין כך ובין כך לא ישתמש זתן ואס שלח זתן יד והוציאן הרי זה נעשה גזלן עליהן ואס הותירו הותירו לגזלן ואס פתחו פתחו לו אלל אס הריות זכס לדעת להריות לצעל המעות ולא לגזול אס הריות הריות לצעל המעות ואס

דרכי משה

(ב) כתב המרדכי פרק הגזול קמא (דף מ"ח ע"ג וע"ד) (בי"ס סי' קנח) אם השתמש בממון והריוח בו אין צריך ליתן לבעל הפקדון בין היה לו רשות להשתמש או לא מיהו אם בא המפקיד ואמר תן לי פקדוני שאני בעצמי אעסוק בשלי והלה מעכב בפקדון חייב ליתן לו הריוח מכאן ולהבא אבל אי אמר כבר הלויתים לאחריים אם חרצה לקבל להיות קרוב לשכר ולהפסד אתן לך ובעל הפקדון אינו רוצה אלא מעותיו הנפקד פטור ואף על גב דמבטל כיסו של חבירו ועיין שם שהאריך בזה ויש חולקים שם ומחייבים לנפקד ליתן לו מחצית שכר ובמרדכי סוף פרק המפקיד (סי' רצה) כתב בשם ר"י כסברא הראשונה וכתב מיהו אם רוצה ליתן לו אין בזה משום

רבית וכן כתב בתשובת הרשב"א (ח"א) סימן תתקל"ח לגן מיהו כתב אם התעסק בהן תחלה לשם בעל הפקדון צריך לתת לו כל הריוח, אלא אם כן אמר אחר כך אני לעצמי מתעסק, ואם גילה בדעתו שמתעסק לצורך ב"ה כגון שנתן לו הריוח פעם א' או ב' שוב אינו נאמן לומר אני מתעסק לעצמי עד שיהיו לו עדים בדבר. וכתב דאם הוא במקום שאסור להשתמש בהן סתמא דמילתא לצורך בעל המעות מתעסק אלא אם כן יש לו עדים בדברן שאמר שמתעסק לעצמו ועיין שם שהאריך. ועיין לעיל סימן ע"ו וע"ז מדין ב' שהפקידו אצל א' או איפכא: (ג) ועיין במישרים נתיב ל' חלק א' להן דחולק בזה:

פרישה

מותר להשתמש בו כו'. שהרי המפקיד ידע שהנפקד זה לרין תמיד למעות ומדהפקיד זידו שמע מינה דאינו מקפיד על זה אף אס יוציאם. רש"י (מג. ד"ה מש"ס). ואף ששולחני רגיל להטעך למעות ומותר להשתמש זתן לא אמרינן דליהו ליה דין שולל להשמיר זאונסין מיד אפילו קודם השימוש דשאי שולל דלדעתא דהכי אשאליה והוא זרשותו כיון דכל הנאה לשולל מה שאין כן כאן דהמפקיד לשמרו הפקדו וכן משמע מלשון המוספות הנ"ל זדרישה זריש הסימן: אפילו קודם שנשתמש בהם. דזתהיא הנאה דאי מתרמי ליה זינא דלית זיה רווחא זתן זתו הוי עליהו שומר שכר ודוקא זשולחני וחנוני שיך האי טעמא דלריכין תמיד למעות אלל בעל הבית לא אס לא מלוה זריש. ואף לדעת ר"ף (טו.) ורמב"ס

(פ"ג מה"ל גולה ואפדה ה"י) שפסקו זדמי אצדה דמיין עליה אפילו זאונסין אף על גב דלא נשתמש זתן כיון דמותר להשתמש זתן כדלעיל (רי"ט) סימן רס"ז (פ"ג) שאני הכא דתשמיש דמי פקדון גרעי לפי שהוא ירא לקנות זתן קסורה שמה פתלוס יבא המפקיד וימנע פקדונו מה שאין כן זדמי אצדה זכעות הוא שיטהה אללו ימים רבים. אשר"י זכס הראב"ד. וסירטו עוד צענין אחר אלל זה כתב לעיקר: אפילו אחר שהחזירן בו. כ"פ הר"ף וכתב הרא"ש כלומר דסלקא דעתא אמינא כיון דזה הוה כשאל מדעת צעליו כמ"ש שהס יודעים שיצילן אס כן כשהחזירן למקומן הוה אמינא דפטור מאונסין קמ"ל דלא כיון דכבר נהנה ועוד מנפה לו ליהנות אס חזמן לו קסורה עכ"ל:

הגהות והערות

[לב] בדפוס"ר הגירסא באחריותו בעי למימר אחר וכו'. וברא"ש יש הוספה חיבה כמסוגר [אלא] בעי למימר. (לפי גירסא הישנה הוא מתפרש כהמשך הקושא ולפי"ז "בעי למימר" היינו כמו "הו"ל למימר" כלומר דהו"ל להריף לומר שאפילו החזירם וכו'. ולפי התיקונים "וצריך לומר" או "אלא" הוא תירוץ ואפשר ד"בעי למימר" פירושו כמו "ד"ל": [לג] עיין תשובת הרשב"א בב"י להלן מחודש ב' בהכנסתו בד"מ הקצר עקב השינויים. ההוספה בסוגריים להלן הוא מכמה כתי"י וכן הזכירו הרמ"א בשו"ע, ועיין סמ"ע ס"ק כ': לזן בר"י

"פירושו" ואפילו וכו': [לה] ועיין ש"ך ס"ק יא: [לז] עיין עירובין מו ע"ב: [לז] בדפוס"ר לא צוררין ולא חתומין. ועיין לחם משנה פ"ז מהלכות שאלה ה"ה ולהלן הגהות והערות אות עז: [לח] זא מצאנו שם, ובכת"י הגירסא "ועיין במישרים נתיב ו' ח"א דמשמע דחולק בזה" וגם שם לא מצאנו, ועיין בנתיב ל' ח"ב: [לט] תשובה זו הובאה גם ביריד בב"י ס"ס קס ובברק הבית סימן קצו (כט ע"א): [מ] ראה חרשי הגהות יו"ד סימן קס אות ז והגהות והערות שם אות קט: [מא] עיין בי"מ קד ע"ב ורש"י ד"ה חד עיסקא:

(7) ג כתב הרמב"ם המפקיד אצל חבירו והלך המפקיד למדינת הים והנפקד רוצה לפרש מן היבשה לים או לצאת לשיירא יש מי שהורה שאם בא השומר והביא הפקדון בבית דין נפטר מאחריות שמירתו ויש טעם בדבריהם וכו'. נפרק ז' מהלכות שאלה (ה"ט). עיין נמה שכמתי נסימן ע"ד ה':

(ה) ד שלח לו פקדונו על יד אחר בין שאומר לו הולך לו או תן לו פקדונו חייב באחריותו וכו' לפיכך אם בא לחזור וליטול מיד השליח רשאי במה דברים אמורים שלא הוחזק הנפקד כפרן וכו'. נסוף פרק קמא דגיטין (יד). מניח הולך מנה לפלוני פקדון שיש לו כדי מן מנה לפלוני פקדון שיש לו כדי חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר פקדון לימא ליה, משלם, אין רלונו, של מפקדי, שיהא פקדונו ביד אחר אמר רב ירמיה בשחזוק, משלם זה, כפרן, דאין סהדי דניחא ליה לבעלי שאלא ממחא ידו ה': וכתב הר"ן (ו) ד"ה לימא (והוא הדין נמי דאפילו לא הוחזק כפרן אלא שהיה רגיל בעל הפקדון להפקיד לזה שהופקד אללו עמה באחרונה וכן נמי אי שדר ליה פלניא גברא מהימנא הוא אף על גב דלא פטריה אינו יכול לחזור ו חייב באחריותו:

רצד (ח) א תבעו הפקדון וכפר בו מיד נעשה ע"יו גזלן וכו'. נפרק הגחל (כ"ק קה): ונפרק קמא דמלעיל (ה):

רצד (ב) תבעו הפקדון וכפר בו מיד נעשה גזלן וכו'. פירוש מיד אף על גב דלא נשבע וכדמסיק כשיש עדים שנשעה שכפר בו היה ברשותו וכו' להחזיק כפרן על פי עדים ויש לו דין גזלן ופסול לעדות ולשטעה והכי לימא פרק קמא דמלעיל (דף ס"ו):

להחזיר לו במדבר: (7) ג כתב הרמב"ם ז"ל המפקיד אצל חבירו והלך המפקיד למדינת הים והנפקד רוצה לפרש מן היבשה לים או לצאת לשיירא יש מי שהורה שאם בא השומר והביא הפקדון לבית דין נפטר מאחריות שמירתו ודברים של טעם הם ה' שאין אוסרין זה במדינה מפני פקדון של זה ואי אפשר לו להוליכו עמו דשמא יארעו אונס אלא בית דין מפקדין הפקדון ביד נאמן אצלם משום השבת אבידה לבעלים עד כאן: (ה) ד שלח לו פקדונו על יד אחר בין שאמר לו הולך לו או תן לו פקדונו חייב באחריותו עד שיגיע ליד הבעלים כיון שבעל הפקדון לא עשאו שליח להביאו לו לפיכך אם בא לחזור וליטלו מיד השליח רשאי. במה דברים אמורים שלא הוחזק הנפקד כפרן אבל הוחזק כפרן זכה השליח מיד בשביל המפקיד ואין הנפקד יכול לחזור וליטלו מידו ומכל מקום חייב באחריותו:

סימן רצד

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] תבע ממנו הפקדון וכפר בו אם נעשה עליו גזלן וחייב באונסין ופסול לעדות ולשבעה או אם לאו: [ב] טען נגנב או נאבד חילוק בין אירע הדבר במקום שעדים [מצויים] למקום שאין עדים מצויים ועיין לקמן בסמוך: [ג] מי שטען טענת אונס בפקדון ומביא עדים שראו שנאנס לו גלימא אבל אינם יודעים אם הייתה של המפקיד: [ד] אם אין עדים מצויים כמה דברים צריך לכלול בשבעתו: [ה] כשיש עדים שנגנבה או נאנסה אם צריך לישבע: [ו] אם התנה הנפקד שיהא פטור משבעה: [ז] טען שנגנב או נאבד ושבע בבית דין ונמצא שהוא בידו: [ח] שלח בו יד ואחר כך טען שנגנב ושבע בבית דין ונמצא שקרן: [ט] כל זמן שלא נשבע אף על פי שכפר בבית דין אין לו דין גנב: [י] היה אמת שנגנב ונמצא הגנב אחר כך או שנגנב בלסטים מוזיין ונמצא: [יא] נשבע קודם שהוכר הגנב:

(ח) א תבעו הפקדון וכפר בו מיד נעשה עליו גזלן וחייב באונסין ופסול לעדות ולשבעה. במה דברים אמורים שיש עדים שבשעה שכפר בו היה ב' ברשותו אבל אם אין עדים לא דשמא נאבד ממנו ואמר אכפור בו ואדחננו עד שאמצא אותו ואחזירנו לו: (3) (בא) לא כפר בו אלא טען שנגנב או נאבד אם אמר שאירע הדבר במקום שעדים מצויין שם יביא עדים לדבריו ג ויפטר ואם לאו

אמר רב אידי בר אבין אמר רב חסדא הכופר נמלוה כשר לעדות, נפקדון פסול לעדות: ומ"ש במה דברים אמורים שיש עדים שבשעה שכפר בו היה ברשותו אבל אם אין עדים לא וכו'. הכי לוקימנא נפרק קמא דמלעיל (סז):

(3) (בא) ומ"ש לא כפר בו אלא טען נגנב או נאבד אם אמר שאירע הדבר במקום שעדים מצויים יביא עדים לדבריו ויפטר ואם לאו צריך לישבע. נסוף פרק האומניס (כ"מ פג). מניח לימי כן יהודה אומר (שמות כג ט"ו) אין רואה שבעת ה' פהיה בין שניהם הא יש רואה יביא ראייה ויפטר כלומר ואם לא יביא ראייה חייב ומסיק התם גמרא הלכמא כוותיה:

פרישה

המחזר באחריותו והרמב"ם (פט"ו מהל' מלוה וזה ה"ס) סבירא ליה דהאחריות על שניהן על המחזר ועל הנפקד עמ"ש ס: רצד (ח) תבעו הפקדון וכפר בו. נבנא קמא דף ק"ה ונפרק קמא דנבנא מלעיל. ונראה דאפילו אם אין עדים שהפקידו בידו מכל מקום כשמנעו זה פקדונו וכפר בו ואומר לא היו דברים מעולם וכו' עדים ומעדין שראוהו בידו נשעה שכפר הרי הוא גזלן על פי עדים ואינו נאמן לומר לקמפיהו מידך דאם כן לא הוה ליה למימר קמס לא היו דברים מעולם ועיין לקמן סוף א' סימן רצ"ו ולענין שטעה לא נעיקן עדים: ובה שכתב רבינו מיד נעשה ע"יו גזלן. פירוש מיד שכפר אפילו שלא נשבע ואם גם נשבע ונמצא שקרן דין גנב יש לו לענין תשלומי כפל ודלהקטן סעיף (ו') [ז'] וכו'. וגם כתב מיד לאפוקי מדין הכופר בהלוואה ודלהקטן פהיה דאפילו יש עדים שנשעה שכפר בהלוואה היו המעות בידו ללא נעשה עליו גזלן וכמ"ש בר"ש סימן ע"ה סעיף ב' עי"ש ונמשוה שהשכמי למוהר"ר פייבש מקראקא הארכמי בה פשוט הגמרא דפרק קמא דנבנא מלעיל עי"ש:

(7) כתב הרמב"ם המפקיד בו. סוף פרק ז' דשאלה כתב כן ח"ל שם ואי אפשר להוליכו עמו שמה יארע לו אונס והיה חייב באחריותו עכ"ל ור"ל הית דין ודאי לא יאמרו שיליכו עמו (שאו יהיה הנפקד פטור מאחריות כיון שברשותו בית דין לקחו עמו) מאחר שיש משע סכנת דרכים ממדבריות ושיקטנו הוא נעלמו עמו גם כן אי אפשר שאלו יהיה הוא חייב באחריות ויטען להיות אסור במדינה עזר זה ורבינו השמיט כאן ולא כתב יהיה חייב באחריות כדי לכלול דאי אפשר הוא הן מלדו הן מלד המד בית דין וק"ל ונבלתן ערוך כתב "ואין אומרים" לו כ"י הוא ע"ס וז"ל ואי אפשר ועיין נסמ"ע (ק"י): (ה) שלח לו פקדונו כו'. עינין דף י"ד: בין שאומר לו הולך לו או תן לו כו'. כלומר אף על פי דנמחנה ושאר דברים יש חילוק בין לשון הולך ללשון תן כדלעיל סימן קכ"ה (פ"ה-ט) ורמ"ג (פ"ג-ד) במלוה ופקדון אין חילוק כיון שכבר הוא של המלוה או הנפקד נלשון כל דהו בהלוואה או כשהנפקד הוא כפרן וזכה בו ועיין לעיל רש סימן קכ"ה: במה דברים אמורים שלא הוחזק בו. כפול לעיל רש סימן קכ"ה (פ"ד) ושם כתבתי דבהלוואה אף כשאין הלוה הוחזק כפרן אינו יכול לחזור ו: ומכ"ש מקום חייב באחריותו. עיין לעיל רש סימן קכ"ה (פ"ג) דכתב רבינו דאם המחזר הפקדון ליד הנפקד והעני דמיכ

הגהות והערות

רצד א' בפס"ע ס"ק א הביא מ"ש כאן בפרישה וסיים שם בזה"ל ועיין לקמן פרי"ש סימן רצ"ו בדברי המחבר שגם שבעות שומרין הוא חייב אפילו הפקידו בלא עדים וכו', עכ"ל. ועיין להלן רש סימן רצו וסוף הסימן: ב' בדפ"י היה "הפקדון" ברשותו: ג' בדפ"י "צריך להביא עדים שהוא

ה' דברי הרמב"ם לא נזכרו שם. וכנראה דהציון לשם קאי על כללות דינים אלו עי"ש ס"ד-ד. (ואולי שייך זה לסוף סעיף הקודם, כי בסימן עד ס"ד דין הב"י ג"כ בנושא הנדון בב"י לעיל): ו' ע"כ דברי הגמרא בשילוב פירוש רש"י: ז' כ"ה בדפ"י ורמב"ם. ובס"א הגירסא "יש טעם בדבריהם":

נשבע אלא על ידי גלגול שטעה שלא פשעתי זה וכשיש רואה שנאנס פטור לגמרי ורבינו חס מפרש אפילו על ידי גלגול לא ישבע היכא שהיא מתה בפנינו דאין מגלגלין אלא בדבר הדומה דלמה יש לומר ששלם זה יד דדוקא בשותפים שחלקו וכו' מגלגלין משום דמורי הימירא ושטעה שלא שלחתי זה יד מפרש רבינו חס שלא אכלה שאינו ככלל שלא פשע זה ושאינה נרשומה עכ"ל:

(ה) ומה שאמר ופירש ר"י דוקא שאין עדים שנגנבה או נאנסה וכו' אבל אם יש עדים שנגנבה או נאנסה אינו נשבע

אלא ששמרו י' כראוי ואירעו זה שטוען ושלא שלח בו יד שאם שלח בו יד חייב כדפרישית: (ה) ופירש ר"י דוקא שאין עדים שנגנבה או נאנסה לפיכך כיון שצריך לישבע שנגנבה או נאנסה מגלגלין עליו שאר השבועות אבל אם יש עדים שנגנבה או נאנסה אינו נשבע כלל.

כ"ד. נחנאך דכרי המוספות שכתבתי בסמוך. ח"ל הרא"ש נפרק המפקיד (סי' ו) גבי שומר שמסר לשומר מתוך דברי רב אלפס (ג) שכתב דהיכא דאיכא עדים דנטרה שומר נחנא כ' אורחיה ונאנס משמע דלא מספיקה א' איכא עדים שנאנס אלא לר' גס להביא עדים דנטריה כ' אורחיה ולא פשע זה ולא שלח יד ולפוס מאי דאיכא דנעי למימר דעיקר שטעת שומרים היא לשומר חנם שנגנבה ולשומר שכר שמתה דכרעה ולשואל שמתה מחמת מלככה ואיך שטעות טו' כולוהו אהו מחמת מלככה מנינו למימר א' איכא עדים שנאנסה אין כאן עוד שטעה עכ"ל: כתב רבינו ירוחם (ג' ח"א פג.) וצמקוס שאין שם עדים נשבע שלא נשבעה בפשיעה ולא משבעין ליה שנשבעה שלא נכוונה (א):

שלא שלחתי זה יד שטעה שאינה נרשומה. והטעם דא' נשבע שלא פשע איכא למימר דילמא שלח זה יד דחייב אף על פי שלא פשע ונשבע גם כן שלא שלח זה יד אכתי דילמא נרשומה היא ונאמת נשבע הילכך נשבע שלא שטעות ולא הזכיר רבינו כאן אלא שטעה שנאנסה ושלא פשע ושלא שלח זה יד דהן דאורייתא וביאר חילוקי דיניהם אבל שטעה שאינה נרשומה דהיא תקנת חכמים יא' לא כתבה כהדי הך ונסימן ר"ה (ס"ב-ג) כתבה: ונראה מדברי הפוסקים וכן היא דעת רבינו דעיקר השטעה היא שיטעה מחלה שהוא כדכרי

דנאנסה ואיך משבעין ליה על ידי גלגול וכו' שאמר ויכלול בשטעתו שלא פשע וכו' ולא שלח בו יד וכו' ומה שהאריך רבינו ואמר שצריך שיחזור ויאמר ואירעו זה שטוען וכו' הוא לפי שאם לא נצרך אותו אלא לישבע שאירעו זה שטוען שהיא עיקר השטעה ויכלול זה שלא פשעתי זה איכא נד רמאות שהיא מתכוין לישבע שלא פשע זה אחר שנאנסה ומשום הכי קאמר רבינו סדר השטעה מחלה נשבע שנאנסה ואחר כך נשבע שלא פשע ויחזור ויאמר דשמרה כראוי ואירעו זה שטוען שהוא עיקר השטעה: ומה דכתב רבינו שטעה שלא שלח זה יד שאם שלח זה יד חייב כוונתו להוילא מדעת הסמ"ג בעשה ר"ש סימן פ"ח (קע פ"ג) והמוספות פרק קמא דמאי' (ו. ד"ה שטעה) שכתב דנשבע שלא שלח זה יד צענין שהיא חייב דהיינו כשלא החזירה למקומה נמי מיפטר וכר"י ישמעאל (כ"מ מ:): דלא בעינן דעת בעלים דליתא אלא לר' שישבע שלא שלח זה יד כלא שאם שלח זה יד חייב אפילו החזירה למקומה דהלכה כר"י עקיבא דבעינן דעת בעלים וכדפרישתי בסיומן ר"צ סעיף י':

(ה) ופ"ש ופירש ר"י וכו'. כן כתבו המוספות נפרק קמא דמאי' (דף ו'). כשיחזר נחנא טו' וכן כתב בהגהת אש"ר"י לשם (סי' י ד"ה א"ג) ורמ"ה מל"ה (כ"מ פג.) הא יש רואה יבא ראי' ופטור דמשמע לגמרי מיפטר ואפילו שטעה אין לר':

דרכי משה

רצד (א) [א] וז"ל מצאתי כתוב ישבע ג' שבועות שלא פשע ושלא שלח בו יד ושנגנב. ושבועת פשיעה יבררו לו הדיינים המשביעים אותו ששמרה כראוי לפי מה שהוא שומר ושלא יהא תחילתו בפשיעה וסופו באונס גם יודיעוהו דין שליחות יד דחייב אפילו באונסים עכ"ל:

פרישה

ראיה דכל טענת שמה אין משבעין לו חוץ מטענת שמה דשומרים זה שטוען דהיינו נגינה אחר ששמרו כראוי עלי פשיעה. והא דהאריך זה היינו משום דהשדין ליה שפשע בשמירתה דאם לא כן האך אירע שנאנסה ומשום הכי ממגלגל בשטעה ואומר ששמרו כראוי ואירעו זה שטוען ועיין דרישה: וש"מ ש"ח בה יד שאם ש"ח בה יד. קמה נרשומה ומיחייב באונסין וכמו שכתב רבינו בר"ש סימן ר"צ: (ה) אבל אם יש עדים שנגנבה בו אינו נשבע כ"ד. מפיך לה מדמניא איקי נשבר או נשנה אין רואה הא יש רואה יבא ראי' ופטור אלמא אף על פי דאיכא למימר ששלח זה יד כיון דאין חיוצ שטעה על אונס שהרי יש רואה אין לר' לישבע על שליחות יד דאחזקי' אינעי נרשיעי לא מחזיקין אס לא שאין עדים על האונס דא' יש רגלים לדבר מאחר שהפקדון שהפקיד לו אין עמו ממסגר לומר שהוא נרשומה או שפשע דנגינה ואונסין אינן שפיחין והא

דרישה

גלגול שבועה שלא פשעתי בה וכשיש רואה שנאנסה פטור לגמרי ורבינו חס כתב דאפילו על ידי גלגול לא ישבע שלא שלח בה יד היכא שהיה מת יב' בפנינו דאין מגלגלין אלא בדבר הדומה דלמה יש לומר ששלח בה יד דדוקא בשותפין שחלקו מגלגלין כו' שמורה הימירא ושבועה שלא שלח בה יד היינו שלא אכלה כו' יג' ואינו בכלל שלא פשע ושאינו ברשותו עכ"ל: ומה שהקשו התוספות והא שמה שלח בה יד ולא הקשו גם כן שמה פשע בה ונאנסה משום דאף אם פשע בה תחלה ולבסוף נאנסה אינו חייב אלא אם כן האונס בא מחמת הפשיעה וכמ"ש

חדושי הגהות

רצד [א] וכתב ד"מ יוסף זה לשון מלמאי כמו כ"ל וכוונתו על הכתב יוסף נסימן ר"ה (ס"ב):

הגהות והערות

סימן קפו ס"ב שריע ונריכ שם: י' בדפריי אלא "שמרו": יא' היינו באופן שרצה לשלם עי"ש בסיומן רצה, וע"ע סימן ש"ה ס"א, (ועיין ש"ך כאן ס"ק ב): יב' כנראה שנקט "מת" בלשון זכר, ע"פ לשון הכתוב (שמות כב ט) ומת או נשבר וגו': יג' בתוספות לפנינו אין כאן תוספת מלים והמשך הלשון שם הוא "דאינו בכלל שבועה שלא פשע וכו'": יד' אולי צ"ל

ומ"ש אב"ד בירושלמי יש וכו'. הביאורו הרי"ף (מד.) והרא"ש פרק המפקיד והפירוט שכתב רבינו הוא מהרא"ש ולהירושלמי צריך לומר דההיא דאסי אינו אלא לצורכי דיוקא דאם אינו מביא ראיה חייב אצל אם הוא מביא ראיה אינו חייב ומיהו שטעה צריך דשמה פשע מחלה ותחלתו בפשיעה וסופו גאונם מחמת הפשיעה וחייב ועל ידי גלגול ישבע נמי שלא שלם זה יד: כתב ה"ר ירוחם דמשמעין ליה דלא פשע אצל לא סגי שנטע שטעה שלא

אבל בירושלמי יש שאפילו אם יש עדים שנגנבה או נאנסה דהשתא אינו צריך לישבע שאינו ברשותו אפילו הכי צריך לישבע שלא פשע בה

ומה שאמר בשם הירושלמי. צפרק הנזכר כתב הרא"ש (סי כ) ירושלמי (פ"ג ה"ו) אימתי שומר חנם חייב שטעה צמון דליכא עדים אצל אי איכא עדים דלא פשע פטור אף מן השטעה יטן אצל אי איכא עדים דלא פשע כלומר שנגנבה או נאנסה גלגל פשיעתו פטור אף מן השטעה דלא שלם זה יד לחזוקי אינשי צרשיעי לשלום יד במזמן חזריהם לא מחזיקין כן ומשמע אם יש עדים שנגנבה או נאנסה גלגל פשיעתו פטור אף מן

צוונה לשון זה משמע דמודה דפשע ולא נוהר לשמרו כראוי לנעול צפניה אלא שלא עשה כן צוונה והכי אימא להדיא בסוף פרק האומנין (פג): ואיבא לתמוה אמאי לא הביא רבינו פירושו של ר"מ בתוספות פרק קמא דמזיעא (ו. ד"ה שטעה) והגהות אשר"י (סי י ד"ה ופע"ג) והאגודה לשם (צ"מ סי ט) וכתב גם הסמ"ג (עשין פה קע ע"ג) והגהת מיימוני (פ"ד מהל' שאלה ופקדון אוח ז) דלא משמעין ליה שלא שלם זה יד לעשות מלאכתו אלא שלא שלם זה יד לאכלה דאינה בכלל שטעה שלא פשעתי ושאינה צרשתי אצל אי ידעין שלא אכלה כגון שמתה לפניו אין מנגלגין עליו שלא שלם זה יד מחלה לעשות זה מלאכתו דלא חשידי אינשי צהכי אלא דנטע שלא פשע זה אלא שמרה כראוי. יש לומר דכיון דהרמב"ם (הל' שאלה ופקדון פ"ד ה"א ופ"ו ה"א) והרא"ש ור"י סבירא להו דמנגלגין עליו שלא שלם זה יד כלל אף לעשות מלאכתו אימתי ליה פירושא דר"מ ולהכי לא הביא הרא"ש פירושא דר"מ בפסקיו. מיהו נראה דהכל מודים לר"מ דשטעה שלא אכלה אינה בכלל שטעה שלא פשעתי זה ושאינה צרשתי ולכן צריך לזהר דכשמשמעין אותו שלא שלם זה יד צריך לפרש בשטעתו מרויחיה שלא שלם זה יד לעשות זה מלאכתו וגם לא שלם יד לאכלה: ותו איכא לתמוה מנלן לרבינו דר"י לא סבירא ליה כהירושלמי דהלא התוספות כתבו שם ז"ל אצל קשה משילחי האומנין (פג.) אין רואה (שמות כג ט) הא יש רואה יביא ראיה ופטור והא שמה שלא שלם זה יד וי"ל שיפטור משטעה שנאנסה אף ישבע שלא שלם זה יד אי נמי שלא שלחתי זה יד אינו נשבע אלא על ידי גלגול [שטעה] שלא וכשיש רואה שנאנסה פטור לגמרי היינו שיש רואה שנאנסה ושלם פשע זה פטור לגמרי וכן פירש הרב המגיד לדברי הרמב"ם צפרק ו' דשאלה (ה"ג) אצל היכא דליכא עדים אלא שנאנסה ולא ידעי אם האונס היה מחמת פשיעה אם לאו צריך לישבע דלא פשע זה ועל ידי גלגול נשבע גם כן שלא שלם זה יד והיינו ממש כהירושלמי וכפירוש הרא"ש צפרק המפקיד (דף קל"ז ע"ט): ונראה דרבינו דק דברי ר"י

השטעה אצל אם אין עדים רק שנגנבה או נאנסה צריך לישבע שלא פשע זה ואגב אותה שטעה נשבע נמי שלא שלם זה יד עכ"ל: ודברמב"ם כתב צפרק ד' מהלכות שאלה (ה"א) המפקיד אצל חמרו בחנם ונגנב או אבד הרי זה נשבע ונפטור שנאמר (שמות כג ו-ז) וגונב מצית האיש וכו' ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלם יד במלאכת רעהו ומנגלגין עליו בחוץ השטעה שלא פשע אלא שזמר כדרך השומרים ולא שלם זו יד ואחר כך נגנב שאם נגנב אחר ששלם יד בפקדון חייב בחזרומו. וכתב הרב המגיד ומנגלגין עליו בחוץ השטעה וכו' בהגול ובשטעות ג' שטעות משמעין אותו כאן שטעה שאינה צרשתי ועיקר השטעה המפורשת בתורה י"ל שהיא שנגנב ופירוש הכתוב ונקרב בעל הבית לישבע שכן הוא שנגנב כמו שהוא טוען חזו בשלא שלם זו יד שאם שלם זו יד אין שטעה פוטרתו שחייב הוא באונסין זה דעת רבינו וכו"פ (הרמב"ם) [הרמב"ן] (כב), ושאר השטעות מדין גלגול כמ"ש רבינו מנגלגין עכ"ל: ובפרק ו' מהלכות שאלה (ה"ג) כתב שומר חנם שהביא ראיה שלא פשע זה פטור משטעה ואין אומרים שמה שלא שלם זה יד קודם שנאבד. וכתב הרב המגיד אחר שנחבא צפרק ד' שעיקר השטעה היא שנגנב חזו הביא ראיה שנגנב שלא בפשיעה ופטור מן השטעה דין הוא שיפטור אף משטעת שליחות יד חזו נראה ממה שאמרו צפרק האומנין הא יש רואה יביא ראיה ופירוש יביא ראיה שלא פשע ונפטור כן עכ"ל:

דרישה

בשבועתו שלא שלם בה יד כו' ולא הזכיר שבועת שלא פשע בה מטעם דכתבתי דאף אם פשע בה מחלה אינו חייב אלא אם כן בא האונס מחמת פשיעה ואם איתא דכן היה לא היה מצי לאשתבועי שנאנס דאין זה אונס גמור כיון דבא מחמת פשיעה מה שאין כן כשיש עדים שמעידים על האונס דאינם יודעים לפעמים אם בא מחמת פשיעה וק"ל: ולקמן בריש סימן שד"מ בשואל כתב רבינו דישבע שהוא כדבריו דמתה מחמת מלאכה ויכולול בשבועתו שאינו ברשותו ולא כתב שבועת שלא שלם בה יד בשאר מלאכה שלא השאיל לו עליהן דאז נתחייב אפילו באונסין ואפילו מתה מחמת מלאכה וכמו שכתב רבינו בריש סימן ש"מ (ס"ב) י"ל דבלאו הכי קשה שם שבועה שאינו ברשותו למה לי דמאחר שנשבע שמתה מחמת מלאכה ממילא ידעין דאינה ברשותו אלא על כרחך צריך לומר דר"ל שאינה קאי ברשותו על ידי שליחות יד ששלח בה והוא רכל שואל שנתחייב בכל האונסים היינו מפני שבשעת שאלה קבלה עליו להיות ברשותו לכל דבר חוץ מאם תמות מחמת מלאכה יזן ומשום הכי נשבע שמתה מחמת מלאכה ושלא שינה בה שעל ידו תהיה ברשותו אף אם מתה אחר כך מחמת מלאכה ויתחייב בתשלומי המיתה: ורבינו שאיירי כאן בשומר חנם כתב שישבע עיקר השבועה שנגנבה או נאבדה ועוד כולל ב' עניינים דהיינו שלא פשע שעל ידו נגנבה או נאבדה (שאיין זה בכלל שבועה כמו שהוא בנאנס כמו שכתבתי) אלא ששמו כראוי ואפילו הכי איירע זה שטוען ועוד יכולול שלא שלם בה יד ומה שאמר רב ששת שישבע ג'

שבועות היינו עם עיקר השבועה וק"ל: אלא שיש לדקדק שרבינו כתב שישבע שהוא כדבריו דהיינו שנגנבה או נאבדה ורב ששת קאמר שישבע שאינו ברשותו ובאמת קשה על רב ששת למה אמר שישבע שאינו ברשותו ולא אמר שישבע מפורש שנגנבה או נאבדה ובכלל שבועה זו יהיה נמי שאינו ברשותו. ונראה לי דהיינו טעמא כיון דקיימא לן (סי עה סכ"א-כב) דאין משביעין אפילו שבועת היסת על טענת שמא קל וחומר שבועה דאורייתא וצריכין לומר דמשום הכי חייבה התורה כאן לישבע כיון שהמפקיד טוען ברי נתתי לך את שלי בידך ומן הדומה שהוא עדיין בידך וכיון שטענת ברי זו מביאתו לידי שבועה משום הכי אין צריך לישבע מן הדין אלא שאינו ברשותו כיון שחשדו המפקיד אלא שחז"ל אמרו כיון שצריך לישבע מראורייתא אם כן ישבע על בירור טענתו בכל שמירה ושמירה כדניה: וכן מוכח לשון הרמב"ם דכתב (פ"ו מהל' שאלה ופקדון ה"א) ז"ל נמצא כל שומר שנשבע שבועת השומרין כולל בשבועתו ג' דברים ששמו כדרך השומרין ושאיירעו כך וכך והרי אינו ברשותו יחן ושלא שלם בה יד קודם שאירעו המאורע הפוטר אותו עכ"ל הנה הרמב"ם הלך בשיטת הגמרא [והעתיק] מימרא דרב ששת כדרכו וכלל עיקר השבועה עם הגלגולים יחד כרב ששת ופתח בשלא פשעתי בה ואחר כך שנגנבה שהיא באה במקום שאינו ברשותו והוה שאמר ושאיירעו כך והרי אינה ברשותו וכאילו אמר חז"ל תקנו שיבדו טענתו בשבועה ושישבע שאירעו כך וכך ובכלל זה הוא השבועה שעליו לישבע מן התורה שאינו ברשותו ודו"ק:

הגהות והערות

יזן תיבות ומו"ש נשבע שמתה מחמת מלאכה" הוספנו ע"פ כתי' ב: יחן ברמב"ם דפוס ר"ו הגירסא "ואינו ברשותו" וכו' בשו"ע סימן רצה ס"ב ועיי"ש סמ"ע ס"ק ד-ה. וברמב"ם מהו"ר ש פרנקל הנוסח כפנים ועיי"ש ילקוט שניי נוסחאות: יטן כאן יש המשך מדברי הירושלמי עיי"ש

ברא"ש: כן ופשמע דדוקא אם יש עדים וכו'. הגהות הביח על הרא"ש: כאן שבועה שלא פשעתי בה שבועה שלא שלחתי בה יד שבועה שאינה ברשותי. כ"ה בגמרא וכמוכא בכ"י לעיל ס"ד: כבן [תוקן ע"פ המ"מ. ועיין רמב"ן בפירושו על התורה שמות כב ז:

(1) ה התנה הנפקד שיהא פטור מן השבועה כל תנאי שבממון קיים. משנה נסוף פרק הפועלים (כ"מ נד):
 (1) (2) ואם אחר שנשבע בבית דין נמצא שקרן אלא הוא בידו יש לו כל דין גבב שמשלם כפי ואם טבח

ומכר משלם ד' וה' אף על פי שלא שלח בו יד תחלה וכן אם שלח בו יד תחלה ואחר כך טען שנגבב ונשבע בבית דין ונמצא שקרן יש לו כל דין גבב. ברש"י פרק מרובה (כ"ק סג): אמר רבי חייל בר אבא אמר רבי יוחנן הטוען טענת גבב בפקדון משלם תשלומי כפל טעם ומכר משלם תשלומי ד' וה' ומימי לה התם מקראו. ובפרק הגזול עליהם (ט"ז קז): אמר רבי חייל

ואגב זה צריך לישבע שלא שלח בה יד אבל אם יש עדים שנגבבה ושלא פשע בה אין צריך לישבע שלא שלח בה יד דאחזוקי אינשי ברשיעי לא מחזקינן וכן כתב אדוני אבי הרא"ש ז"ל:
 (1) ה התנה הנפקד שיהא פטור מן השבועה כל תנאי שבממון קיים: (1) ואם אחר שנשבע בבית דין נמצא שקרן אלא הוא בידו יש לו כל דין גבב שמשלם כפל (כה) ואם טבח או מכר משלם ד' וה' אף על פי שלא שלח בו יד תחלה:

מדחור זו משינויא קמא נע"כ דלא ניחא ליה לפרש יציא ראיא ויפטור משבועה שנאנסה אבל נשבע שלא שלח בה יד, דיציא ראיא ויפטור לגמרי משמע ואינו נשבע כלל, לפי זה ודאי אי אפשר לפרש כשינויא בתרא כפירוש הירושלמי דאינו פטור כשיציא ראיא דנאנסה אלא דוקא נמעדין שנאנסה בלא פשיעה דהשתא ליכא עליה נמי שבועה דשליחות יד דאין כאן גלגול דאם כן קשה מיון דאם לא היו מעדין כי אם שנאנסה ולא ידעי אם פשע אם לאו לא היה פטור שהרי נריך לישבע שלא פשע ועל ידי גלגול נשבע נמי שלא שלח בה ידו אם כן למה חזר משינויא קמא הלא גם לשינויא בתרא נריך לומר דיציא ראיא דנאנסה ויפטור לא דפטור

לגמרי ככל עיני מיון דאיכא חילוק בין מעדין שנאנסה בלאוד ובין מעדין שנאנסה ולא פשע זה וטפי ניחא שינויא קמא דלא נריך לדחוק ולומר דשבועה דשליחות יד אינה אלא על ידי גלגול כמו שצריך לפרש לשינויא בתרא אלא נע"כ דבשינויא בתרא כשיציא ראיא שנאנסה בלאוד אף על גב דאין מעדין שלא פשע אלא דלא ידעי אם פשע אם לאו פטור מכל שבועות דכיון דעדים מעדיים שנאנסה אין לנו לחוש לפשיעה שמחמתה הגיע האונס כיון דלא ידעי עדים משום פשיעה בשעה שנאנסה לפניהם וכיון דאין נריך שבועה שלא פשע פטור נמי משבועה שלא שלח בה יד דאינה צאה אלא על ידי גלגול שבועה שלא פשע אם כן נע"כ דר"י מפרש תלמודא דידן דלא כהירושלמי. כן נראה לי דעת רבינו טהננת דברי ר"י שנתוספות באמת ויושר:

(1) (2) ואם אחר שנשבע וכו' אף על פי שלא שלח בו יד תחלה וכן אם שלח בו יד תחלה וכו'. בפרק הגזול עליהם (דף ק"ז): פליגי זה אמוראי רב חייל בר יוסף קאמר דאינו חייב בטוען טענת גבב כפל ד' וה' אלא אם כן דשלח בה יד קודם שבועה כגון שפעה זה מלאכתו ויליף לה מדכתבי (שמות כג 10) ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח וגו' אשר ירשיעון אלהים ישלם שנים לרעהו דמשמע שמלאוהו רשע על מה שנשבע לשקר שלא שלח בה יד שהרי שלח בה יד ורב ששם סבר איפכא דהטוען טענת גבב בפקדון כיון ששלח בה יד פטור מאי טעמא הכי קאמר רחמנא ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח יד וגו' ישלם שנים הא אם שלח יד פטור ולית הלכתא לא כדברי זה ולא כדברי זה אלא כר' חייל בר אבא אמר ר' יוחנן דין בן בון ודין בן חייב בון. ולכן אמר רבינו תחלה דמשלם כפל ד' וה' אף על פי שלא שלח בו יד שלח בו יד תחלה וכו' לאפוקי מדרכ ששם דפטור בו אלא ככל עיני חייב וכדפסק לטעם הרא"ש. והרמב"ם חולק ולקמן ריש סימן שצ"ג (פ"ג) הביאו רבינו:

פרישה

במורה כפל אלא נגבב וגם נשעף שאמר זה דקדק וכמו ז"ל ואמר כן טען שנגבב כו' וק"ל כן: אף על פי שלא שלח בה יד תחלה. פירוש קודם שנשבע והא דקאמר לשון "אע"פ שלא" כו' היינו לפי האמת דקימא לן כמאן דאמר דחייב כפל אף כששלח בה יד (כה) והוא אמינא דנשעין דוקא ששלח בה יד קמ"ל:

דרישה

(1) (2) אף על פי שלא שלח בו יד תחלה וכן אם שלח בו יד כו'. בבבא קמא דף ק"ז ע"ב אמר רבי חייל בר יוסף הטוען טענת גבב בפקדון אינו חייב עד שישלח בו יד כו' אמר רבי חייל בר אבא הכי אמר רבי יוחנן בעומדת על אבוטה שנו פירוש בעומדת על אבוטה ולא שלח בה יד

הגהות והערות

בג כוונתו למיטרא דר' אבין א"ר אילעא א"ר יוחנן הוכיח בגמרא שם: כד ברפ"ב דמוס ר'ו איתא קודם "ששלח" בפקדון יד, וכמור"ד ר"ש פירקל איתא קודם "שישלח" יד בפקדון. (ובכ"י דפר"ר איתא "שישבע" קודם "שישלח" בפקדון יד): כהן בדפו"י יש לו דין גבב ומשלם כפל" (וכן להלן כסי"ח ליתא שם חיבת "כל"'): כן עיין ברא"ש (מוכח בכ"י)

(1) ואם אחר שנשבע כו' עד יש לו כל דין גבב כו'. והיינו דוקא בטוען טענת נגבבה מיד מה שאין כן בטוען נאנסה מיד דלא אינו משלם אלא קרן כשאר גזלן הן שנמאס בידו נשעין או שאכלו וכמ"ש נמשנה שהיא מהגזל קמא דף ק"ח (פ"ג) והביאה הגמרא בפרק מרובה דף ס"ג (פ"ג) ועי"ש בתוספות (ד"ה והעדום). ורבינו קילר וסמן אפשרותא דלא טכר

(1) (2) אף על פי שלא שלח בו יד תחלה וכן אם שלח בו יד כו'. בבבא קמא דף ק"ז ע"ב אמר רבי חייל בר יוסף הטוען טענת גבב בפקדון אינו חייב עד שישלח בו יד כו' אמר רבי חייל בר אבא הכי אמר רבי יוחנן בעומדת על אבוטה שנו פירוש בעומדת על אבוטה ולא שלח בה יד

שהוכיח שספקנת הגמרא כן הוא בפירוש דברי ר' יוחנן (אמנם ר"ח בר אבא עצמו היה סבור לפרש דברי ר' יוחנן דדוקא בשלא שלח בה יד). עיין בכ"י: כן ועיין פרטי רמזי היינים תחלה הסימן שכתב טען שנגבב "או נאבד" וכו' עי"ש, רצ"פ: כהן בבכ"י ב נוסף כאן במוסגר "וכמ"ש רבינו אחר זה מיד וכן אם שלח כו'":

מצינו שהרי הוא פושע שהיה ליה לכתוב שם כל אחד על כיו שלו לפיכך אם הביאו לו השנים כאחד שלש מאות נכרך אחד וצאו ותבעו וכל אחד אומר המאמץ שלי נותן מאה לזה ומאה לזה והשאר יהא מונח אלנו עד לעולם או עד שיודה האחד לחבירו שהרי הוא אומר להם כיון שראיתי שאין אחס מקפידים זה על זה והנחתם נכרך אחד לא הערתי עממי לדע ולזכור תמיד מי בעל המאה ומי בעל המאמץ וכן אם הפקדו אלנו שני כלים אחד גדול ואחד קטן וכל אחד ואחד אומר אני בעל הגדול ישבעו שניהן ויטן הגדול לאחד מהן דומי הגדול לשני ושאר לו הקטן ואם הביאום נכרך אחד כאחד נותן הקטן לאחד ודמי הקטן לשני והשאר יהא מונח אלנו עד שיודה [האחד] לחבירו או עד לעולם וכן מי שמנעוהו שנים זה אומר אני הוא בעל הפקדון וזה אומר אני הוא [בעל הפקדון] והשומר אומר אחד מכס הוא ואיני יודע מי הוא ישלם לשניהם וכן שנים שהפקדו שמי בהמות אלל רועה ומתה אחת מהן ואינו יודע של מי היטה ישלם לשניהם ואם הפקדו בעדרו שלא מדעתו מניח הבהמה ומהא מונחת עד שיודה האחד לחבירו או עד שירצו לחלוק אותה:

סימן שא

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] עבדים ושטרות וקרקעות והקדשות אין השומרים נשבעים עליהם אלא מדרכן ואם נגנבו או אבדו או נאנסו אינו חייב לשלם: [ב] אם פשע בהם ונאבדו: [ג] מי שהוריד אריס לכרמו ופשע בו ולא עבדו: [ד] המוסר לחבירו לשמור דבר המחובר לקרקע: [ה] הופקדו אתו מעות עניים ונגנבו או נאבדו: [ו] הופקדו אתו מעות יתומים ונגנבו או נאבדו ואסור להשתמש בהם: [ז] הפקיד הקדש ואחר כך פדהו או חולין ואחר כך הקדישו וכן גוי שהפקיד ואחר כך נגנב: [ח] הפקידו בידו לאבד:

(ה) א, ג כ"ד דין השומרים אינו נוהג בעבדים ושטרות וקרקעות והקדשות בין לענין שבועה כמו שפירשתי למעלה בסימן צ"ה בין לענין תשלומין שאם הופקדו אצלו אחד מכל אלו ונגנב או נאבד או נאנס אינו חייב לשלם אבל נשבעין עליהם עכ"ל:

ישבע כל אחד מהן אף על פי שהם עוונים כל אחד מאמץ והוא אומר לכל אחד מנה ודאי יש לך כדי והמנה האחר איני יודע ונתנאז פרק ד' מהלכות טוען (ה"ו) שהאומר לחבירו מנה יש לי בידך והלה משיבו חמשים איני יודע ודאי שיש לך כדי וחמשים איני יודע משלם מנה בלא שבועה כאן י"ל שכיון שהדבר ידוע שלא הפקידו לו בין שניהם אלא שלש מאות והוא מודה בהן [ה] מחמת פשיעתו הדבר ברור שהוא מפקיד מנה שלא כדין דין הוא שיבעו הטוען כך כתב הרשב"א ז"ל [ו]. ועוד שדין זה אפילו נאומר לכל אחד הי"ך מנה הוא ואין זה מודה מקלח [ז] וכתב ז"ל ואי אינהו לא תבעי ליה כל חד צבדי ונא לנאח ידי שמים חייב אצל כדמי אדם פטור ומוכרת שם. ומ"ש לפיכך אם הביאו לו השנים וכו' ופירוש וכל כיוצא בזה אפילו נא לנאח ידי שמים פטור. ומ"ש וכן מי שמנעוהו וכו' כבר כתבתי דוקא תבעוהו אצל לא תבעוהו אינו חייב אלא צבא לנאח ידי שמים עכ"ל: **ובתב"ו** תלמידי הרשב"א [ח] דאפילו לפי גירסת רש"י היכא שהפקיד לו בעל המאמץ נשמי כריכות ובעל המנה נכרך אחד אף על פי שהפקידו זה נפני זה הוה ליה למידק דבין כך אחד ובין צ' כריכות לא הוה ליה למטעי עכ"ל: **ואיכ"א** למידק על הרי"ף למה השמיט דין הרועה שכתבתי בסמוך דאיחא בגמרא ואפשר דמשום דמילתא דפשיטא היא לא חשש להוכירו:

שא (ה) א (א) כ"ד דין השומרים אינו נוהג בעבדים ושטרות וקרקעות והקדשות בין לענין שבועה וכו' בין לענין תשלומין וכו'. משנה בפרק הזהב (כ"מ ט.) ובפרק שבעה דיניינים (שטע"ח מ:.) אלו דברים שאין נשבעין עליהן העבדים והשטרות והקרקעות וההקדשות שומר חנם אינו נשבע נושא שכר אינו משלם ובגמרא יליף להו מקראי. וכתב הר"ש בפרק הזהב (ט"ו כה) נהי דאינו משלם, שכרו מיהא מפקיד עד שיבעו שומר כראוי וכן משמע החס בגמרא (כ"מ ט.) ופשוט הוא. וכתב הר"ש בפרק שבעה דיניינים (ס"ד ד) הוה מצי למימר שאל אינו משלם אונסין וגניבה ואפדה דאיחא לשומר שכר (כ"מ טה.) אלא כיון דתנא פטור שבעה בשומר חנם ופטור תשלומין בשומר שכר הוה דין כולל ועוד משום הכי לא תנא שאל משום דלא שייך בהקדש וכן כתב נמוקי יוסף בפרק הזהב (נ: ד"ה ש"ח) שם האחרונים ז"ל: **ג ומ"ש אב"י נשבעין עליהם מדרבנן. קן כתב הרי"ף (כג:) והר"ש (ס"ד ד) בפרק שבעה דיניינים לא אמרן דאין נשבעין עליהם אלא שבועה דאורייתא אצל מדרבנן נשבעין עליהן דהכי גרסינן בפרק הכותב (כתובות פז:) בענין הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה סבר**

פרישה

שא מדעתו כו'. ז"ל המוספות שם (ד"ה של) לאו דוקא שלא מדעתו אלא כלומר שלא נראיתו של רועה דהשתא לא הוה ליה למידק: **שא (ה) אינו נוהג בעבדים כו'. משנה** פרק הזהב דף נ"ו ובפרק שבעה דיניינים ויליף לה שם בגמרא מדכתיב (שמות כג ו) כי יטן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור וגו' והרש"ן כלל דומה לפרט מה כסף וכלים דבר שגופן ממון ומטלטלים לאפוקי קרקעות שאין מטלטלים ועבדים הוקפו לקרקעות ושטרות אין גופן ממון והקדש רעהו כתיב ובגמ"ס גם

דרישה

שא (ה) שאם הופקדו אצלו כו'. לאו דוקא הופקד אלא הוא הדין שאלה נמי שהרי סיים וכתב אם נאבד או נאנס ודשאל לכד חייב באונסין גם סיים (ס"ה) בשם הרא"ש וכתב דאפילו פשע בהם ואפילו שואל פטור ולפי שסיים ב"אחד מכל אלו" נקט לשון פקדון דבהקדש לא שייך שאלה וכן כתב הר"ן פרק שבעה דיניינים (כג: ד"ה מתניחין אלו) על

הגהות והערות

[ה] **"ומחמת"** פשיעתו הדבר וכו'. כ"ה במגיד משנה: [ו] **מ"שון** המגיד משנה משמע דהא דמשלם הוא מדינא דחמשיין ידענא וחמשיין לא ידענא אלא דרבנן הטילו שבועה על המפקדים, ועיין נמקי"ב ב"מ כא ע"א וכן בבעה"ח של"ט ח"ב סימן ב בשם הרמב"ן דפירשו דכאן לא שייך האי דינא דחמשיין ידענא וכו', ועיין ש"ך כאן סי"ג, י' ובסימן עז סי"ק ד דמשמע דפירש בדברי המגיד משנה כשיטת הרמב"ן והנמקי"י, אולם מסמ"ע סימן עז סי"ק ב משמע דלמד דטעם המ"מ הוא טעם אחר מהרמב"ן, ועיין חרדשי הרשב"א ב"מ לו ע"א דכתב להדיא דהא דמשלם הוא מהאי

דינא דחמשיין ידענא וכו' וחולק להדיא על הרמב"ן שם וכ"כ שער המשפט סימן עז סי"ק א בדעת המגיד משנה, ועיין אבן האול פ"ה משאלה ופקדון ה"ד אות א. וע"ע רשב"א שם לו סוף ע"ב בטעם חיוב שבועת המפקדים: [ז] עיין חרדשי הרשב"א ב"מ שם דכתב דכאן לא שייך כלל הפטור דהילך. ובביאור רב"ר המגיד משנה עיין באבן האול שם: [ח] עיין חרדשי הרשב"א ב"מ שם דכתב דבין כך גדול וכרך קטן לא דייקי ומשמע דבין שתי כריכות לכרך אחד דייקי, ועיין דרישה ס"ג: **שא** [א] **נדצ"י** בפרק שבעה דיניינים:

(3) וכתב הרמב"ם שלא פטר בהם אלא גניבה וכו'. נפרק כי משכירות כחז"ל אבל אם פשע זה חייב לשלם שכל פושע מזיק הוא וכו' וכבר הקשו [ו] שהוא קומר למה שכתב נפרק ה' מטוען (ה"ו) לענין שטר שאפילו פשע זו ואזכר הרי זה פטור וכבר התחבט זה ה"ר ירוחם סוף נתיב י"ד (מו פ"ד) ואמר שלא יכול להצין דבריו. ולפענ"ד נראה לדקדק בלשונו שזהלכות שכירות כחז"ל אבל אם פשע זה חייב לשלם היינו לומר שעל ידי

רמי בר חמא למימר שטעה לאוריימא וכו' אמר רבא כי תשומת דברו חלה דכל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין והיא נשבעת וטולת ועוד אין נשבעין על כפירת שטור קרקעות אלא אמר רבא מדרבנן דפרע דייק דמיפרע לא דייק ורמו רבנן שטעה עליה כי היכי דלידק.

וכן פסק הרמב"ם נפרק ה' עליהם מדרבנן (א*) : (3) וכתב הרמב"ם שלא פטר בהם אלא גניבה ואבידה ואונסין אבל אם פשע בהם ונאבדו חייב לשלם דפושע כמזיק

ב וכתב עוד שם הרא"ש והא דאין נשבעין על אלו הי מילי צפני עממן אבל על ידי גלגול נשבעין דמנן (קידושין טו.) נכסים שאין להן אחריות וזקקין את הנכסים שיש להן אחריות לישבע עליהם: כתב הרמב"ם נפרק ב' מהלכות שכירות (ה"ג) תקנו חכמים שנשבעין על ההקדשות שטועת השומרים כעין של מורה כדי שלא יחלו בהקדשות. והוא מטאר צמאר פרק הזהב (גמ.). וכמו הגהות מיימוניות והי מילי בהקדש גמור אבל בשל עניים לא חיישין כולי האי ולא תקנו לישבע עליהם כשהוא פטור מלשלם וכן מוכח מדברי רי"ף ב' ע"כ. ומשום דהקדש גמור לא שכיח האידנא מפני כך השמיט רבינו דין זה ג].

א(2) כתב הרב המגיד נפרק הנזכר (ה"א) שם המפרשים שנאלו אפילו משטעה שאינה צרשמו פטורים מן הדין לנד בהקדשות מן החקנה ועיקר עכ"ל. וכן כתב נמוקי יוסף נפרק הזהב (לג: ד"ה ש"ס) ודקדק כן מהגמרא (א):

ד כתב עוד הרמב"ם נפרק הנזכר (ה"א) ואם קנו מידו חייב באחריותו והוא מטאר צמאר פרק הזהב (שם) ולא ידעמי למה השמיטו רבינו ד: כתב נמוקי יוסף (לג: ד"ה ואם קנו) אף על גב דבסוף פרק הפועלים (כ"מ ג.) קיימא לן כרבי יוחנן דלא צני קנין גבי מתנה שומר חנם להיות כשואל דבהיא הנאה דקא מהימן ליה גמר ומשעבד נפשיה אפילו בדברים בעלמא י"ל דשאי החם שהוא שומר חנם וכיון שהוא נפרק השומרים יכול הוא לסייב עצמו להיות כשואל אפילו בדברים אבל כאן שאינו צמורה שומרים כלל אי אפשר שיחול עליו שום חיוב אלא אם כן קנו מידו ומשום הכי צניקין הכא קנין והחם לא כן העלו הרשב"א (כ"מ נה. ד"ה ופרקה) והרמב"ר (פ"י הר"ן כ"מ ג.) ד"ה ור' יוחנן ז"ל עכ"ל ה:]

א(3) וכתב הרמב"ם נפרק ב' מהלכות שכירות (ה"א) דהוא הדין לנכסי גוים דאין נשבעין עליהם מדכתיב (שמות כג ו) שם שם ט רעהו וכמו הרב המגיד שכן מטאר צמלמא (משפטים פ"ה ו) וזקקין פ"ה ו):

(3) וכתב הרמב"ם שלא פטר בהם אלא גניבה ואבידה ואונסין אבל אם פשע בהן ונאבדו חייב לשלם דפושע כמזיק בידיים דמי. נפרק ב' מהלכות שכירות (ה"ג). וכמו הרב המגיד זה מחלוקת ישנה בין המפרשים ז"ל יש שדקדקו ממה שאמרה המשנה שנאלו שומר חנם אינו נשבע ולא אמרה אינו משלם דדוקא אינו נשבע ונאמינהו כמה שאמר שלא פשע הא אם נודע שפשע משלם וכן נראה דברי רש"י (כ"מ נו. ד"ה אינו נשבע) ודין הפושע נשטרות לדעת רבינו שהוא כמזיק כבר נתבאר נפרק ז' מהלכות מוכל (ה"ט) השורף

שפשע זה אינה בעולם כגון מלוגא דשטרי [ו] דפשע זיה ואשדיה לנהרא וכיוצא בה שעל ידי פשיעתו נפסד לגמרי ואינו בעולם החם ודאי הו ליה מזיק אף על גב דלא הוה חייב צדיים אלא על ידי פשיעתו נפסד לגמרי שכל פושע כזה מזיק הוא אבל נפרק ה' מטוען כחז"ל שאפילו פשע זו ואזכר פטור הלשון משמע שאין שם אלא אבדה ואפשר שימנאלו ואם כן אין כאן מזיק. מיהו מדכתב רבינו כאן שם הרמב"ם דאם פשע זהם ונאבדו חייב לשלם וכו' נראה דלא סבירא ליה לתקן כן. מיהו ישו נכון ומתקבל הוא דלא סבירא דברי הרמב"ם ז"ל: ופ"ש אב"ש נשבעין ע"דיהן מדרבנן. עיין לעיל בסיומן ז"ה סעיף (ט') [י"ד] אם גם בהקדש נשבעים עליהן מדרבנן אם לאו גם דין שטעה שאינו צרשמו (פ"ט-ט) דאיכא פלוגמא בין הפוסקים בכל זה ועיין כמה שכתבתי לשם צייטמא דשמיא:

א(4) וכתב הרמב"ם שלא פטר בהם אלא גניבה ואבידה ואונסין אבל אם פשע בהן ונאבדו חייב לשלם דפושע כמזיק בידיים דמי. נפרק ב' מהלכות שכירות (ה"ג). וכמו הרב המגיד זה מחלוקת ישנה בין המפרשים ז"ל יש שדקדקו ממה שאמרה המשנה שנאלו שומר חנם אינו נשבע ולא אמרה אינו משלם דדוקא אינו נשבע ונאמינהו כמה שאמר שלא פשע הא אם נודע שפשע משלם וכן נראה דברי רש"י (כ"מ נו. ד"ה אינו נשבע) ודין הפושע נשטרות לדעת רבינו שהוא כמזיק כבר נתבאר נפרק ז' מהלכות מוכל (ה"ט) השורף

דרכי משה
א(4) וכתב הרמב"ם שלא פטר בהם אלא גניבה ואבידה ואונסין אבל אם פשע בהן ונאבדו חייב לשלם דפושע כמזיק בידיים דמי. נפרק ב' מהלכות שכירות (ה"ג). וכמו הרב המגיד זה מחלוקת ישנה בין המפרשים ז"ל יש שדקדקו ממה שאמרה המשנה שנאלו שומר חנם אינו נשבע ולא אמרה אינו משלם דדוקא אינו נשבע ונאמינהו כמה שאמר שלא פשע הא אם נודע שפשע משלם וכן נראה דברי רש"י (כ"מ נו. ד"ה אינו נשבע) ודין הפושע נשטרות לדעת רבינו שהוא כמזיק כבר נתבאר נפרק ז' מהלכות מוכל (ה"ט) השורף

דרכי משה
א(4) וכתב הרמב"ם שלא פטר בהם אלא גניבה ואבידה ואונסין אבל אם פשע בהן ונאבדו חייב לשלם דפושע כמזיק בידיים דמי. נפרק ב' מהלכות שכירות (ה"ג). וכמו הרב המגיד זה מחלוקת ישנה בין המפרשים ז"ל יש שדקדקו ממה שאמרה המשנה שנאלו שומר חנם אינו נשבע ולא אמרה אינו משלם דדוקא אינו נשבע ונאמינהו כמה שאמר שלא פשע הא אם נודע שפשע משלם וכן נראה דברי רש"י (כ"מ נו. ד"ה אינו נשבע) ודין הפושע נשטרות לדעת רבינו שהוא כמזיק כבר נתבאר נפרק ז' מהלכות מוכל (ה"ט) השורף

פרישה
ולעיל ס"מ ז"ה (פ"ג): (3) וכתב הרמב"ם. פרק ב' דשכירות: אב"ש אם פשע בהן ונאבדו חייב כו'. כן כתב המגיד משנה שם

דרישה
עיין שם. לכן נראה דגם כאן לא השמיטו רבינו והוא נכלל במה שכתב דנשבעין עליהן מדרבנן ור"ל כל אחד לפי תקנתו ולכל מר כדאית ליה וסמך אמ"ש כבר בסוף סימן צ"ה. וכתב עוד בית יוסף בשם הרמב"ם אם קנו כו' עיין שם מה שהביא בשם נמוקי יוסף וכבר כתבתי זה בסימן רצ"א (דרישה ס"ב):

הגהות דרישה ופרישה
א(4) דא"ל קיין לעניים נשבע עליהם אפילו דאורייתא כשאר ממון הדיוט כמו שכתב הטור בסימן זה (פ"ה) ולעיל סוף סימן צ"ה בהריא עיי"ש:

הגהות והערות
ב) עיין מרדכי כ"מ סימן שט דהוכיח כן מדברי הרי"ף מזה שדילג ולא הביא כל הנך תירוץ דר' אלעזר ור' יוחנן רב ששת [דב"מ נח ע"א] משום שאין פסק יוצא מזה בזמן הזה ע"כ. ועיין מהר"א ששון סוף סימן עג דתמה על המרדכי דהא הרי"ף הביא תירוץ של ר' יוחנן דקנו מידו ע"כ. ועיין כ"מ שם דהקשו מקודם מברייתא דבני העיר וע"ז תירצו ר' יוחנן ור' אלעזר ואח"כ הקשו מברייתא דהשוכר את הפועל וע"ז תירצו רב ששת ור' יוחנן בשקנו מידו ולפירוש רש"י איירי ברייתא זו מהקדש ולפירוש הר"ח ושאר ראשונים לא איירי מהקדש אלא מקרקע, ולפי"ז איך השנה על המרדכי דהרי הרי"ף לא הביא רק תירוץ דר' יוחנן על ברייתא דהשוכר וכו', ועיין כנה"ג הגב"י אות ה דכתב ג"כ בפשיטות דמרדכיא הרי"ף תירצו דר' יוחנן משמע דפירש כהר"ח דהא אין הקדש בזה"ז. אולם לכאורה א"א לומר כן במרדכי דהא המרדכי הזכיר גם תירוץ דרב ששת ורב ששת לא תירץ רק על ברייתא דהשוכר את הפועל: ג] צ"ע דרבינו הטור

הביאו בסימן זה ס"ד, כנה"ג הגב"י אות ג, ועיי"ש מה שרצה ליישב בזה. ועיין דרישה כאן, ועיי"ש שם מה שהקשה על דברי הב"י: [ד] כנה"ג הגב"י אות ה כתב דהא דהשמיטו הטור הוא משום דס"ל בתירוצי הריטב"א [מובא בשטמ"ק ב"מ נו ע"א] דהא דא"ר יוחנן בשקנו מידו לאו דדוקא אלא ה"ה בדברים בעלמא סגי, וע"ז דמהני בדברים סמך אמה שכבר הביא בסימן רצ"א סכ"ה דהתנה להתחייב מהני בלא קנין, ע"כ. ועיין ריטב"א שם דסיים דהגאונים כולם פסקו דהא בשקנו מידו דדוקא: [ה] עיין שטמ"ק כ"מ נו ע"א בשם הרא"ש דתירץ דר' יוחנן דעולה על ברייתא זו דאיירי בהקדש [וכפירוש רש"י שם ודלא כר"ח ושאר ראשונים דפירשו דברייתא לא איירי מהקדש אלא מקרקע ועיין לעיל הנהגות והערות אות ב] ובהקדש בעי קנין דבהקדש לא שייך בההיא הנאה דקא מהימן ליה וכ"כ רבינו פרץ ב"דף צג ע"א הביאו כנה"ג כאן הגב"י אות ו: [ו] עיין מ"מ פ"ה מהל' טוען ונטען ה"ו: [ז] פ"י כ"ס מלא שטרות. רש"י כתובות פה ע"א ד"ה מלוגא:

שטרותיו של חברו על אחיה לך הוא חייב והרמב"ן (כ"מ ט: ד"ה הא דמן) והרשב"א (שם ד"ה ש"ח) חלוקים בה ואומרים שאין זו טענה שהמשנה לא הזכירה אלא מה שזכר ככתוב ונשומר חנם לא נאמרו משלומין ככתוב כלל ומכל מקום הדין שזה שאפילו פשעו פטורין דפושע לאו מזיק הוא שהרי פשיעה צבעלים פטור ואילו מזיק צבעלים חייב זה דעת הר"א שהשגות עכ"ל: והר"א"ש כתב נפרק הזהב (סי' כא) לכאורה משמע דמשטעה דוקא פטריה רחמנא שלא פשע הא אם מודה שפשע צמירתו או אם יש עדים שפשע ונגננו או נאבדו חייב וכן מלאמי בפירוש הראב"ד וכן הרמב"ם ה' ורי"ף כתב בתשובה (סי' טז) המפקיד שטרות אצל חברו ומודה שפשע בהם ונגננו או אבדו פטור מלשלם ודבריו נראין דכיון שהזניח את אלו מכלל פרשת השומרים אין לחייב אלא מטעם אדם המזיק ופושע דבר ונאבד לא חשיב אדם המזיק שהרי פשיעה צבעלים פטור ואילו חשיב כאדם המזיק אמאי פטור צבעלים עכ"ל טו. ועוד האריך מה נפרק שטעת הדינים (סי' מה) וכן הם דברי המרדכי נפרק הנזכר (סי' משעג) נשם ר"י ורבינו יואל: ומ"ש רבינו בשם הרא"ש פטור מלשלם ואפילו השואף. נפרק שטעת הדינים כתב כן וכבר כתבתי דבריו נראים סימן זה: ונמוקי יוסף כתב נפרק הזהב (לג: ד"ה ש"ח) נראה מדברי רש"י דמשטעה הוא דפטריה רחמנא אכל הרא"ף כתב בתשובה דפטור וכמו הרשב"א שכן עיקר ונראה שכן דעת הר"ן ו"ל שכתב בחידושי (שטעות מב: ממ"ו ועל הרי"ף כג: ד"ה מתימין אלו) שכן דעת הרב יוסף הלוי (שטעות מב: ד"ה ילמין) עכ"ל: ומאחר שהרי"ף והרא"ש מסכימים לדעת אחת הכי נקטינן וכל שכן צדוק זה שגלו אליהם הרב יוסף הלוי והרמב"ן והרשב"א והר"ן והראב"ד ו"ל שהשגותיו: הפושע נמעות לזקה עיין במהרי"ק סימן ו' (ב:)

(ג) ולמעלה בסימן צ"ה כתבתי מה הדין במי שהוריד אריס לכרמו ופשע בו ולא עבדו: (ד) ה המוסר לחבירו לשמור דבר המחובר לקרקע דינו כקרקע ואפילו ענבים העומדים ליבצר: (ה) ו הופקדו אתו מעות של עניים דינו כשל הקדש ופטור עליהן (ג). במה דברים אמורים במקום שאין לעניים כל אחד בידים דמי. ואדוני אבי הרא"ש ז"ל כתב דאפילו פשע בהם ונאבדו פטור מלשלם ואפילו השואל וכן כתב רב אלפס: (ג) ולמעלה בסימן צ"ה כתבתי מה הדין במי שהוריד אריס לכרמו ופשע בו ולא עבדו: (ד) ה המוסר לחבירו לשמור דבר המחובר לקרקע דינו כקרקע ואפילו ענבים העומדים ליבצר: (ה) ו הופקדו אתו מעות של עניים דינו כשל הקדש ופטור עליהן (ג). במה דברים אמורים במקום שאין לעניים כל אחד

והרב המגיד דקדק בדברי הרמב"ם פרק ה' משאלה דתרחי בעינן שיהיו אנשים ידועים והיה חלק כל אחד ידוע עכ"ל ואינו מנין מה לורך שיהיו אנשים ידועים כיון שהקצנה היא ידוע לכל עני ועני הפושע יד יתנו כך וכן לכל שנת ושנת הרי ממון שיש לו מוצעים הוה דכל עני מוצע הקצנה המגיע לו. והא לא קשה אפילו קצבתן ידוע ליפטר מדכתיב (שמות כג ו) רעהו ולא של הקדש דיש לומר של עניים ככלל רעהו הוא וכן כתב המרדכי פרק המפקיד (סי' רסו):

(לג: ד"ה ש"ח) נראה מדברי רש"י דמשטעה הוא דפטריה רחמנא אכל הרא"ף כתב בתשובה דפטור וכמו הרשב"א שכן עיקר ונראה שכן דעת הר"ן ו"ל שכתב בחידושי (שטעות מב: ממ"ו ועל הרי"ף כג: ד"ה מתימין אלו) שכן דעת הרב יוסף הלוי (שטעות מב: ד"ה ילמין) עכ"ל: ומאחר שהרי"ף והרא"ש מסכימים לדעת אחת הכי נקטינן וכל שכן צדוק זה שגלו אליהם הרב יוסף הלוי והרמב"ן והרשב"א והר"ן והראב"ד ו"ל שהשגותיו: הפושע נמעות לזקה עיין במהרי"ק סימן ו' (ב:)

(ג) ולמעלה בסימן צ"ה כתבתי מה הדין במי שהוריד אריס לכרמו ופשע בו ולא עבדו. שם נכתב: (ד) והמוסר לחבירו לשמור דבר המחובר לקרקע דינו כקרקע ואפילו ענבים העומדות ליבצר. נפרק שטעת הדינים מן (מכ:): אמר לו עשר גפנים טעונות מסרתי לך והלה אומר אינם אלא חמש רבי מאיר מחייב וסכמים אומרים כל המחומר לקרקע הרי הוא כקרקע ונמרא (מג.) מוקי פלוגתיהו בענבים העומדים ליבצר וידוע דהלכה כסכמים ונסימן ל"ה (ס"ה-ו) כתבתי מה יוצא:

(ה) וה' הופקדו אתו מעות של עניים דינו כשל הקדש ופטור עליהם במה דברים אמורים במקום שאין לעניים כל אחד קצבתו ידוע וכו'. בסוף פרק החובל (כ"ק כג.) תניא לשמור (שמות כג ו) ולא לחלק לעניים והוא ארנקי לזקה דלמא לפומבדיחא אפקדיה רב יוסף גבי ההוא גברא פשע מה אמו גנבי גנבה חייבה רב יוסף אמר ליה אבי והתניא לשמור ולא לחלק אמר ליה עמי דסומבדיחא מיקץ קיץ להו ולשמור הוא. ופירש רש"י (ד"ה לשמור) ולא לחלק לעניים דלא קרינא ביה לשמור דכיון דאמר ליה חלקוהו תו לאו

דרכי משה

שאינו ברשותו צריך לישבע אפילו באלו ועיין לעיל סוף סימן ס"ו מדינים אלו: (ב) וכתב המרדכי פרק שבועת הדיינים (דף של"ו ע"א) (סי' תשעג) השואל בית ונשרף פטור דהוי קרקע, וכן ין בהקדשות כו'. כתב הרא"ש בתשובה כלל ל"ט סימן ב' אף על גב דדברים אלו פטורים אפילו מפשיעה אפילו הכי בשומר שמטר לשומר חייב דהוי כאילו השליכו לנהר וזהו דלא כתשובות מהרי"ק (סוף) שורש ו'

פרישה

לדקדק כן ממתמין הג"ל דקמי שומר חנם אינו נשבע ולא קמי שומר משלם משמע דאם נדע טעמי דפשע חייב וכן פירש רש"י ועיין בסמ"ך סעיף ה' מה שכתבתי: ומ"א הרא"ש ז"ל כתב דאפילו פשע כו'. נפרק שטעת הדינים כתב כן וטעמו דפושע דבר אינו דומה למזיק בידים שהרי פשיעה צבעלים פטור ומזיק צבעלים חייב ומן המשנה אין ראיה דמתמין לא הזכירה אלא מה שזכר נקרא ונשומר חנם לא נאמר משלומין ככתוב כן כתב נפרק הזהב: ומ"ש ואפילו השואף. כן כתב הרא"ש נפרק שטעת הדינים: (ג) ולמעלה בסימן צ"ה [כתבתיו] מה הדין במי שהוריד כו'. אף על גב דגם דין דענבים כתב לעיל בסימן הג"ל

הגהות והערות

[ח] בר"א"ש לפנינו איתא וכן [כתב] "הרמב"ן ז"ל במקום "הרמב"ם", וכן העתיק הב"י לעיל סימן סו ס"מ. ועיין ב"ח שם שהגיה (ע"פ הטור סימן צה ס"ב) דאולי צ"ל "הרמ"ה הרמב"ם" במקום "הראב"ד והרמב"ן", דהראב"ד והרמב"ן פטורים וכמו שהביא הב"י שם בהמשך דבריו, (וכן מובא בשם לעיל בדברי הרב המגיד). ובכנה"ג שם (הובא בחדושי הגהות שם אות כא וראה הגהות והערות שם אות שא-שג) יישב הגירסא ד"ל רכ"ז הביא הרא"ש על מה שכתב "דלכאורה" משמע כן, ור"ל שגם הם כתבו "דלכאורה" משמע כן, אבל

(1) ובעזרת ש' יתומים וכו'. הכי איתא בפרק אלו מציאות מיהו משמע דוקא מעות של יתומים ולא טרם זה אצל דמי מטלטלין וקרקעות שטרם זה ועשן דמים משמע דמותר להשתמש בהם דומיא דדמי אציה דדמי פקדון ועין כמה שכתב רבינו לעיל בסיומן רס"ז סעיף כ"ז:

(1) וכתב הרמב"ם הפקיד הקדש וכו'. בפרק (ה') [ב] משכירות. וכתב הרב המגיד דהכי איתא במילתא מדכתיב כי יתן איש אל רעהו בשעת נמינה רעהו וכתיב ישלם שנים לרעהו בשעת משלומים צעין רעהו ורעהו אלא למעט הקדש וגו' ולא רעהו וינהו:

(2) אין השומר חייב וכו'. סוף פרק המוצל מניא לשמור ולא לאבד וכו':

אבל אם נתן לו לאבד פטור דרשינן לשמור ולא לקרוע:

דמפקיד יניחו ומאן קא פצע ועניים לא מנו פצעי דככל חד וחד מני אמר לאו לדין יהבינא אלא לאחריני: קין להו. ממון כך וכך לשבת לכל אחד הוה ליה ממון גיש לו פוצעים וקרינא ביה לשמור:

(1) וז"ל הרמב"ם בפרק ה' מהלכות שאלה (ה"א) מי שהפקידו אצלו מעות של עניים או של פדיון שצייס ופצע בהם וגנבו פטור שנאמר לשמור ולא לחלק לעניים והרי הוא ממון שאין לו פוצעים אפילו באו עליו גנבים וקדם והליל עצמו נמון שצייס פטור שאין לך פדיון שצייס גדול מזה כמה דברים אמורים בשאין זה הממון מופקד לעניי מקום זה או לשצייס יא אצל אם היה לעניים אלו או לשצייס אלו והרי הוא קצון להם הרי זה הממון גיש לו פוצעים וישלם אם פצע או ישבע שלא פצע כדרך השומרים. וכתב הרב המגיד אצל אם היה לעניים אלו או לשצייס והרי הוא קצון להם וכו' והרי הוא קצון להם וכו' פירש רש"י עכ"ל ועין במהרי"ק סימן ו' ועין במישרים נתיב ל' חלק ב' (פג ע"ג). ומה שאמר אפילו באו עליו גנבים וקדם והליל עצמו נמון שצייס פטור מעשה בפרק הגוזל בתרא (ב"ק ק"ז): וכבר נבאר בסיומן רל"ב (פ"ג):

(1) ח ובעזרת יתומים אין להם דין הקדש אלא הרי הן כשאר כל אדם. כלומר ונשעין עליהם: ובה שאמר ואפור להשתמש בהם. בפרק אלו מציאות (ב"מ כט): רחנה הוה ליה הנהו וזי דתמי אלא לקמיה דרב יוסף אמר ליה מהו להשתמש בגוייהו אמר ליה הכי אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי טרפון מותר להשתמש דמי אציה אמר ליה אבי ולא איתמר עלה לא שנו אלא דמי אציה הואיל וטרם זה אצל מעות אציה ולא טרם זה לא והכי כמעט אציה דמו אמר ליה זיל לא שנקן לי דאשרי לך:

(1) ב כתב הרמב"ם הפקיד הקדש ואחר כך פדהו וכו' ב"א אין בהם דין שומרים עד שיהא תחלתן וסופן נכסי הדיורם ונכסי ישראל. בפרק ב' מהלכות שכירות (ה"ה). וכתב הרב המגיד במילתא (משפטים פרשתא דתיקון פרשה טו) וכי יתן איש אל רעהו (שמות כב ו) וכתיב ישלם שנים לרעהו (שם שם ט) ולא להקדש ולא לאחריס פירוש צעין לרעהו בשעת נמינה ובשעת משלומין ופירוש אחריס גוים:

(2) אין השומר חייב אלא אם כן שיתנו לו בתורת שמירה אבל אם נתן לו פטור דרשינן לשמור ולא לקרוע.

פרישה

וסיומן ר"ז (פ"ו) ואם כן כיון ללא שומר דיתומים הוא שהרי הם לא הפקידו אותן בידו וגם שומר של בית דין אינו שהרי המעות אינם שלהם לאו ע"ס שומר עליו כמו בהקדש קמ"ל דהרי הן כשאר כל אדם דודאי יש למעות הללו פוצעין ולכשיגדלו היתומים ימנעו את שלהן ממנו: ואפור להשתמש בהן. כבר כתב רבינו בסוף סימן רס"ז (פ"ו) ושם ביארתי דקמ"ל דלא מימא שמומר להשתמש בהן (ולמנוחו למי אציה) בשביל שהוא עושה עושה עם היתומים שהיו פטורים עליו וגם כדי שלא יהיה אחריות המעות על היתומים עיין שם. ומה שחזר וכתב דין זה דאסור להשתמש בהן אף על גב דכבר כתב לפיל בסוף סימן רס"ז גם אין לו שייכות כאן, היינו טעמא משום דכתב דייקן כשאר כל אדם דהיינו שפטור שומר חנם מגניבה ואציה משום הכי הולך לומר דאסור להשתמש בהן דאי מותר כבר נבאר דנמעות שמומר להשתמש בהן נעשה עליהם שומר שכן ואף על גב דעדיין לא שימש בהן: (1) וכתב הרמב"ם ר"ל. בפרק ב' הנ"ל: והרי הוא ביד השואל. רטוח קאמר דלפילו שאל פטור בהקדש אצל לפיל לא מני אמר השואל הקדש ואמר כן פודהו והרי הוא חולין ביד השואל דאין שאלה בהקדש ואם עבר הגוזב והשאלה הרי מעל זה ואלה לחולין: וכן הגוי ב"ו והרי "הוא ביד ישראל". אין זה מיימוני ונראה לי דהכי גרסינן והרי "הוא ישראל" חוה שמטיס דנעין שיהא פתלה וסוף ישראל אי גמי הכי קאמר והרי הוא ביד ישראל כלומר שעדיין הוא פדיון שצייס לא לקחה ממנו דומה לקחה שכתב לפני או והרי הוא ביד השואל. ולכאורה היה נראה להגיה עוד בזה אלא מהו וכן ישראל בהקדש ביד גוי ונמגייר והרי הוא ביד ישראל ואמי שפי קמ"ל: (2) אין השומר חייב. כרימא בסוף פרק המוצל: אלא אם כן שיתנו לו ב"ו. פירוש כשנאה לידו בתורת שמירה או הוא מחייב לשמרה מפשיעה בתורת שומר חנם אצל

בשומר בידו על מנת לשמור דהיינו שיחזיר לאחר זמן לזה שהפקידו בידו אצל זה שממר לידו מעות עניים לאו אדעמא שיחזיר ויקטס מידו מקדש לו אלא שהיה יתלקס ויפנס לעניים ואם כן לאו שומר של זה המפקיד הוא וכי תימא אס כן שומר של עניים הוא לא מיקרי שומר בשבילו שהרי אין שום אחד מהן יכול לתבעו מיניה וכפיין זה פירש רש"י שם: וגראמא דמשום הכי דייק רבינו וכתב דית בהקדש פירוש הרי זה כמו שהפקידו בידו הקדש שאין מחזיר לרעהו הפקדון וגם אין מי שיחנע אותו ממנו ולהכי לא נקט איך דשביד לפיל דפטור זהו לפי שהיה לא מטעם זה איתמעטו וכמו שכתבתי לפיל (ס"א): ודע דשם נבמרא מטאר בהדיא דלפילו פצע זהו פטור והרמב"ם נעלמו כתב בפרק ה' דשאלה בדין זה דלפילו כפשיעה פטור וכן דייק לשון הרמב"ם בפרק ב' דשכירות (ה"ג) דכתב ז"ל ונראה לי שאם פצע השומר בעצמים ובקרקעות ושטרות כו' ואילו הקדש לא הזכיר ועיין מהר"ן פרק שטעם היינין שכחב גם כן מה יג' על הרמב"ם וכן הוא בשלחן ערוך. ומ"ש בשם הרמב"ם לפני זה דלא פצע בהן חייב, אחרך ג' לבי קאי ולא אהקדש: אב"א אם יש ל"ב אחד קצבתו ב"ו. פירוש או הוא שומר של עניים ואל עליו ע"ס שומר שהרי כל אחד יחנע שלו מה שאין כן הקדש דאין לו מי שיחנע ממנו ומיירי גם כן שהמעות מיוחדין הן לעניי עיר האלה מה שאין כן אס אין מיוחדים אלא לעניים דעלמא דאף אם היה קצבה ליתן לכל אחד דרך משל ו' גדולים לכל יום מכל מקום ממנו שאין לו פוצעין מיקרי שיכול לומר איתנס לאחריס וכן פירש המגיד משנה לרבי הרמב"ם פרק ה' מהלכות שאלה ושכן כתב רש"י ע"ש: (1) ובעזרת ש' יתומים. בפרק אלו מציאות: אין להם דין הקדש ב"ו. פירוש ונשעין עליהן גם כן כפי מה לאשמועינן דלא מימא כיון דמעות אלו בית דין הפקידו בידו דאי היתומים אין נשעין על טענת קטן וכמו שכתב רבינו סימן ע"ב (פ"ט)

הגהות והערות

כסף משנה שם החולק על המגיד משנה בהא וסובר רלא בעינן תרתי עי"ש. ועיין ב"ח: יג' הלשון צריך תיקון (ובכתי"ב יתכן לקרותו "כזה"). ועיין ר"ן (שבעות כג ע"ב ד"ה מהמתין אלו וחודשי הר"ן מב ע"א ד"ה מתני' שאחר שהביא דעת הרמב"ם המוכח בטור לעיל ס"ב (שחייב בפשיעה) ודעת החולקים עליו, הוכיח כדבריהם מגמרא הגיל דמעות של עניים (בב"ק צג). פטור בפשיעה: יד' ברמב"ם לפנינו "הרי הוא חולין בעת שנטלו מיד השומר או וכו' ואח"כ הקדש והוא ביד השואל וכן וכו' ואח"כ נתייר כל אלו אין בהם

הטור "ההקדשות" ועל זה קאי כתב הרא"ש וכו' עד סוף הריב"ר וכן נוטה לקרוא בכתי"ג. (ועיין בענין שאל בית ונשרף, בחוספות שבעות מב ע"ב ד"ה שומר חנם, ובהגהות הגר"א שם, ועיין הגהות הרמ"א בשר"ע כאן סוף סעיף א ולעיל סימן צה סוף סעיף א, ועי"ש ש"ך ס"ק ח, וראה עוד דרכי משה הארוך סימן צה ס"ו): יא' או לשבויים "אלו", כ"ה ברמב"ם (ובדפוסו וילנא ורשא תיבת "אלו" מוסגר בסגנונים מרובעים, וראה ילקוט שניי נוסחאות ברמב"ם מהר"י ר"ש פרנקל), וכן במגיד משנה דבסמוך (ושם אינו מוסגר): יב' עיין